

tis, o signum unitatis, o vinculum charitatis. Et quia Christus, et ejus passio, est causa gratiae, et spiritualis refectio, et charitas sine gratia esse non potest, ex omnibus premissis manifestum est, quod hoc sacramentum gratiam conferat.

Ad 1 ergo dicendum, quod hoc sacramentum ex seipso virtutem habet gratiam conferendi; nec aliquis habet gratiam ante susceptionem hujus sacramenti, vel nisi ex aliquo voto ipsius, vel per seipsum, sicut adulti, vel voto Ecclesiæ, sicut parvuli, sicut supra dictum est (quæst. 73, art. 3). Unde ex efficacia virtutis ipsius est, quod etiam ex voto ipsius aliquis gratiam consequatur, per quam spiritualiter vivificetur. Restat igitur, ut, cum ipsum sacramentum realiter sumitur, gratia augeatur et vita spiritualis perficiatur. Aliter tamen, quam per sacramentum confirmationis, in quo augetur et perficitur gratia ad persistendum contra exteriores impugnationes inimicorum Christi. Per hoc autem sacramentum augetur gratia et perficitur spiritualis vita, ad hoc, quod homo in seipso perfectus existat per coniunctionem ad Deum.

Ad 2, dicendum, quod hoc sacramentum confert gratiam spiritualiter cum virtute charitatis. Unde Damascen. (lib. 4 Orthod. fid., cap. 14, a med.), comparat hoc sacramentum carboni, quem Isaïas vidit, Isaïæ 6. Carbo enim lignum simplex non est, sed unitum igni; ita et pánis communionis non simplex panis est, sed unitus divinitati. Sicut Gregor. dicit in hom. Pentecost. (30 in Evang., non longe a princ.) : Amor Dei non est otiosus; magna enim operatur, si est. Et ideo per hoc sacramentum, quantum ex sui virtute, non solum habitus gratiae et virtutis conferatur, sed etiam excitatur in actum, secundum illud 2 Cor. 5 : Charitas Christi urget nos. Et inde est, quod ex virtute hujus sacramenti anima spiritualiter reficitur per hoc, quod anima spiritualiter delectatur, et quodammodo inebrιatur dulcedine bonitatis divinæ, secundum illud Cant. 5 : Comedite amici, et bibite, et inebriamini, charissimi.

Ad 3, dicendum, quod, quia sacramenta operantur salutem, quam significant, ideo secundum quamdam assimilationem dicitur, quod in hoc sacramento corpus offertur pro salute corporis, et sanguis pro salute animæ; quamvis utrumque ad salutem utriusque operetur, cum sub utroque totus sit Christus, ut supra dictum est (quæst. 76, art. 1 et 2). Et licet corpus non sit immediatum subjectum

gratiae, ex anima tamen redundat effectus gratiae ad corpus, dum in præsenti membra nostra exhibemus arma justitiae Deo, ut habetur Rom. 6, et in futuro corpus nostrum sortietur incorruptionem et gloriam anime.

COMMENTARIUS.

1. Conclusio S. Thomæ, Eucharistiam dare gratiam digne sumentibus. — Objectio. — Solutio. — Titulus hujus articuli de gratia sanctificante, quæ a charitate non separatur, intelligendus est, ut ex communi usu hujus vocis, maxime in præsenti materia, et fine corporis art. satis constat. Quoniam vero gratia sanctificans in primam et secundam dividii solet, seu in eam, quæ datur, cum primo infunditur, vel in augmentum ejus, in præsente quæstione abstracte et præcise sumitur gratia pro quoquaque gradu ejus. Et hoc sensu respondet D. Thom., sacramentum Eucharistiae dare gratiam digne sumentibus. Quam assertionem probat quatuor optimis rationibus, que supponunt quidem institutionem et promissionem Christi, ex qua tota hæc efficacia pendet; declarant autem, quam fuerit conveniens hæc efficacia, quamque accommoda et quasi connaturalis huic sacramento, tam ratione rei contentæ, quam ratione rei representatae, quam denique ratione signorum sensibilium, sub quibus hoc sacramentum perficitur, ad usumque applicatur. Prima ergo ratio, et secunda in hoc fundantur, quod Christus hic contentus, et passio ejus in hoc mysterio representata, est primum atque efficacissimum principium gratiae. Contra quas rationes objici potest, quia, si efficaces sunt, ex eis concludi potest, hoc sacramentum per se et directe conferre gratiam primam, quia Christus in hunc mundum veniens hujusmodi primam gratiam contulit hominibus per passionem suam; ergo etiam sacramentaliter veniens eamdem gratiam conferet. Item, simili ratione probatur, hoc mysterium non tantum dare gratiam, ut sacramentum est, sed etiam, ut est sacrificium, quia representatio passionis potissimum fit in hoc mysterio, ut sacrificium est. Respondeatur, his rationibus, ut dixi, solum probari, esse in hoc sacramento, quantum est ex parte rei contentæ et repræsentatæ, sufficientem rationem, et fundamentum, ut illi data sit efficacia ad spiritualem vitam hominibus conferendam; quia vero Christus et passio ejus est (ut sic dicam) generalis fons gra-

tiarum omnium, non potest ex hoc solo fundamento colligi et definiri modus gratiae, quæ per hoc sacramentum datur. Neque hoc D. Thom. intendit. Sed consideranda ulterius est specialis ratio hujus sacramenti, in quo non venit Christus ad nos redimendos, sicut in propria specie venit, sed ad nos spiritualiter reficiendos et nutriendos; et ideo non oportet, ut sacramentaliter veniens conferat primam gratiam, per se loquendo, ut statim art. 3 idem D. Thomas declarat. Quid vero de effectu sacrificii dicendum sit, infra tractabitur; nunc breviter negatur sequela, loquendo proprie de effectu gratiae ex opere operato, quia, nec passio Christi per se operatur gratiam hujusmodi, donec applicetur; non applicatur autem, quoad hunc effectum, per sacrificium ut sic, sed per ipsum sacramentum. Atque ex his manet exposita tertia ratio, quæ fundatur in ratione cibi, sub qua hoc sacramentum datur; et optima est ad explicandam proportionem, quæ est inter hoc sacramentum, et effectum proprium ejus, qui est nutritio spiritualis vitæ; et ita hac potissimum ratione utuntur Concil. Florent. et Trident. Et hæc congruentia optime confirmatur quarta ratione, fundata in propria natura specierum panis et vini, quæ sunt res, quæ ex plurimorum granorum unione, seu conjunctione coalescent. De qua re nonnulla ex August. et Cypriano supra adduximus, cum ageremus de materia remota hujus sacramenti.

2. Qua ratione intelligendus sit D. Thom. dicens, Eucharistiam conferre primam gratiam. — In solutione ad primum indicat D. Thomas quæstionem, an conclusio posita de prima vel secunda gratia intelligenda sit; et significat de utraque veram esse; nam hoc (inquit) sacramentum realiter sumptum per se confert gratiae augmentum, et perficit spiritualem vitam, quam supponit. Primam autem gratiam non ita confert per se loquendo, quia supponit illam; tamen de se efficax est illius; imo nulla prima gratia datur, nisi ex voto hujus sacramenti; quod ad efficaciam illius maxime attinet. Hæc in summa D. Thomas. In qua doctrina id, quod ultimo loco dicitur, maximam difficultatem habet, quia ex eo sequi videtur, hoc sacramentum esse per se institutum ad dandam primam gratiam, esque medium ad salutem necessarium, quod in superioribus improbatum est. Sed, ut in superioribus etiam significavi, in hujusmodi locutionibus de hoc sacramento

supra.

3. Effectus Eucharistiae. — In solutione ad secundum addit D. Thom., hoc sacramentum

non solum perficere habitus gratiae et charitatis, sed etiam actualem gratiam, et spiritus delectationem ac suavitatem dare; quod non aliter probat, nisi quia amor Dei magna operatur, si adest; et ideo, cum hoc sacramentum perficiat charitatem, de se etiam excitabit ad actualem amorem. Quæ ratio, si efficax est, idem probat de omnibus sacramentis, quæ virtutem habent ad gratiam et charitatem augendam; nisi dicamus, esse in hoc speciale rationem, tum quia per se primo institutum est ad charitatem nutriendam et augendam; tum etiam quia, cum detur per modum cibi et potus, ex propria sua ratione postulat, ut spirituale delectationem et fructum afferat; et hoc insinuavit D. Thomas in fine solutionis, accommodans verba illa Canticor. 5: *Comedite amici, et bibite, et inebrimini, charissimi.*

4. In solutione ad 3, addit D. Thom., hunc effectum gratiae, quem Eucharistia habet in anima, aliquo modo in corpus redundare, vel in hac vita, in qua corpus efficitur organum animæ ad opera justitiae perficienda; vel in futura, in qua corpus gloriam animæ participat; de qua re propriam disputationem statim instituemus.

ARTICULUS II.

Utrum effectus hujus sacramenti sit adeptio gloriae (infra, quæst. 80, art. 2, ad 1, et Joan. 6).

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur, quod effectus hujus sacramenti non sit adeptio gloriae; effectus enim proportionatur sive causæ. Sed hoc sacramentum competit viatoribus, unde et viaticum dicitur; cum igitur viatores nondum sint capaces gloriae, videtur, quod hoc sacramentum non causet adeptionem gloriae.

2. Præterea, posita causa sufficienti, ponitur effectus. Sed multi accipiunt hoc sacramentum, qui nunquam pervenient ad gloriam, ut patet per August., lib. 21 de Civitat. Dei (cap. 25, in fin., tom. 5). Non ergo hoc sacramentum est causa adeptionis gloriae.

3. Præterea, magis non efficitur a minori, quia nihil agit ultra suam speciem. Sed minus est, accipere Christum sub specie aliena, quod fit in hoc sacramento, quam frui eo in specie propria, quod pertinet ad gloriam. Ergo hoc sacramentum non causat adeptionem gloriae.

Sed contra est, quod dicitur Joan. 6: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Sed vita æterna est vita gloriae. Ergo effectus hujus sacramenti est adeptio gloriae.*

Respondeo dicendum, quod in hoc sacramento potest considerari, et id, ex quo habet effectum, scilicet ipse Christus contentus et passus ejus representata; et id, per quod habet effectum, scilicet, usus sacramenti, et species ejus. Et quantum ad utrumque competit huic sacramento, quod causet adeptionem vitæ æternæ. Nam ipse Christus per suam passionem aperuit nobis aditum vitæ æternæ, secundum illud Hebr. 9: *Novi testamenti mediator est, ut morte intercedente, qui vocati sunt, accipiant recompensationem æternæ hereditatis.* Unde et in forma hujus sacramenti dicitur: *Hic est calix sanguinis mei, novi et æterni Testamenti.* Similiter etiam refectio cibi spiritualis, et unitas significata per species panis et vini, habentur quidem in præsenti, sed imperfecte, perfecte autem in statu gloriae. Unde August. dicit super illud Joan. 6: *Caro mea vere est cibus* (tract. 26 in Joan.), non multum remote a fin., tom. 9): *Cum cibo et potu id appetant homines, ut non esuriant, neque sitiunt, hoc veraciter non præstat, nisi iste cibus et potus, qui eos, a quibus sumuntur, immortales et incorruptibles facit in societate Sanctorum, ubi pax erit, et unitas plena atque perfecta.*

Ad 1 ergo dicendum, quod sicut passio Christi, in cuius virtute hoc sacramentum operatur, est quidem causa sufficiens gloriae, non tamen ita, quod statim per ipsam introducamur in gloriam, sed oportet, ut prius simul compatiamur, ut postea simul glorificemur, sicut dicitur Romanor. 8, ita hoc sacramentum non statim nos in gloriam introducit, sed dat nobis virtutem perveniendi ad gloriam, et ideo viaticum dicitur. In cuius figuram legitur, 3 Reg. 19, quod Elias comedit et bibit, et ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Oreb.

Ad 2, dicendum, quod sicut passio Christi non habet suum effectum in his, qui se ad eam non habent ut debent, ita per hoc sacramentum non adipiscuntur gloriam, qui indecenter ipsum suscipiunt. Unde August. dicit super Joan., expponens illa verba (tract. 26, parum a med., tom. 9, et Gloss. ord. super illud 1 Cor. 11: Probet): *Aliud est sacramentum, et aliud virtus sacramenti. Multi de altari accipiunt, et accipiendo moriuntur. Panem ergo celestem spiritualiter manducate, innocentiam ad altare apportate. Unde non est mirum, si illi, qui innocentiam non servant, effectum hujus sacramenti non consequantur.* Ad 3, dicendum, quod hoc, quod Christus

sub aliena specie sumitur, pertinet ad rationem sacramenti, quod instrumentaliter agit. Nihil autem prohibet, causam instrumentalem producere potiorem effectum, ut ex supra dictis patet (quæst. 77, art. 3, ad 3 argum.).

COMMENTARIUS.

In hoc articulo, si res attente consideretur, non declaratur novus effectus hujus sacramenti distinctus ab eo, qui articulo præcedente positus est, et ab illo, quem, art. 6, D. Thom. docet; constat enim, sacramentum hoc non conferre gloriam immediate, sed gratiam, per quam anima in se ipsa perficiatur, gloria vero in futura vita danda reservetur; solum ergo adeptio gloriae potest tribui huic sacramento in semine et radice, vel quia, conferendo gratiam, dat jus ad gloriam, quod suo modo commune est omnibus sacramentis; vel quia non solum, dat gratiam, sed etiam dat speciale auxilium ad perseverandum in illa, ut dicitur art. 6; gratia enim usque ad finem conservata debetur gloria; et ideo specialiter hic effectus huic sacramento tribuitur; et ita sunt faciles rationes D. Thomæ et solutiones argumentorum. In quarum prima satis aperte praedictum sensum D. Thomas exponit.

ARTICULUS III.

Utrum effectus hujus sacramenti sit remissio peccati mortalis (4, dist. 9, art. 3, quæst. 2, corp., fin.; et dist. 12, quæst. 2, art. 2, quæst. 2).

1. Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod effectus hujus sacramenti sit remissio peccati mortalis; dicitur enim in quadam Collecta: *Sit hoc sacramentum ablutio scelerum. Sed scelera dicuntur peccata mortalia.* Ergo per hoc sacramentum peccata mortalia ablueruntur.

2. Præterea, hoc sacramentum agit in virtute passionis Christi, sicut et baptismus. Sed per baptismum dimittuntur peccata mortalia, ut supra dictum est (quæst. 69, art. 1). Ergo et per hoc sacramentum, præsentim, cum in forma hujus sacramenti dicatur: *Qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

3. Præterea, per hoc sacramentum gratia confertur, ut dictum est (art. 4 hujus quæst.). Sed per gratiam justificatur homo a peccatis mortaliis, secundum illud Rom. 3: *Justificati gratis per gratiam ipsius.* Ergo per hoc sacramentum remittuntur peccata mortalia.

Sed contra est, quod dicitur 1 Cor. 11: *Qui manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit. Dicit autem Gloss. ibidem, quod ille manducat et bibit indigne, qui in crimine est, vel irreverenter tractat; et talis manducat, et bibit sibi judicium, id est, damnationem. Ergo ille, qui est in peccato mortali, per hoc, quod accipit hoc sacramentum, magis accumulat sibi peccatum, quam remissionem sui peccati consequatur.*

Respondeo dicendum, quod virtus hujus sacramenti potest considerari dupliciter. Uno modo secundum se, et sic hoc sacramentum habet virtutem ad remittendum quæcumque peccata ex passione Christi, quæ est fons et causa remissionis peccatorum.

Alio modo potest considerari per comparationem ad eum, qui recipit hoc sacramentum, prout in eo invenitur, vel non invenitur impedimentum percipiendi hujus sacramenti effectum. Quicumque autem habet conscientiam peccati mortalis, habet in se impedimentum percipiendi effectum hujus sacramenti, eo quod non est convenientis suspector hujus sacramenti, tum quia non vivit spiritualiter, et ita non debet spirituale nutrimentum suscipere, quod non est nisi viventis; tum quia non potest uniri Christo, quod fit per hoc sacramentum, dum est in affectu peccandi mortaliter. Et ideo, ut dicitur in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus (cap. 53, parum a princ., tom. 3, inter opera August.), si mens in actu peccandi est, gravatur magis Eucharistie perceptione, quam purificetur. Unde hoc sacramentum in eo, qui ipsum percipit in conscientia peccati mortalis, non operatur remissionem peccatorum. Potest tamen hoc sacramentum operari remissionem peccati duplicitate. Uno modo non perceptum actu, sed voto, sicut cum quis primo justificatur a peccato. Alio modo etiam perceptum ab eo, qui est in peccato mortali, cuius conscientiam et affectum non habet. Forte enim primo non fuit sufficienter contritus, sed devote et reverenter accedens, consequitur hoc sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiat et remissionem peccati.

Ad 1 ergo dicendum, quod petimus, ut hoc sacramentum sit ablutio scelerum, vel eorum, quorum conscientiam non habemus, secundum illud Psalm. 18: *Ab occulis meis munda me Domine; vel ut contrito in nobis perficiatur ad scelerum remissionem, vel etiam, ut nobis robur detur ad scelera vitanda.*

Ad 2, dicendum, quod baptismus est spiritualis generatio, quæ est mutatio de non esse

spirituali in esse spirituale, et datur per modum ablutionis. Et ideo quantum ad utrumque non inconvenienter accedit ad baptismum, qui habet conscientiam peccati mortalis. Sed per hoc sacramentum homo sumit in se Christum per modum spiritualis nutrimenti, quod non competit mortuo in peccatis. Et ideo non est similis ratio.

Ad 3, dicendum, quod gratia est sufficiens causa remissionis peccati mortalis, non tamen actu remittit peccatum mortale, nisi cum primo datur peccatori. Sic autem non datur in hoc sacramento. Unde ratio non sequitur.

COMMENTARIUS.

1. *Conclusio D. Thomæ, per Eucharistiam non remitti peccatum mortale ei, qui accedit cum conscientia talis peccati. — Aliud esse accedere cum conscientia peccati, aliud cum affectu ad peccatum. — Præcipua assertio D. Thom. in hoc articulo est, hoc sacramentum non remittere peccatum mortale ei, qui ad illud suscipiendum accedit cum conscientia peccati mortalis. Ad intelligendum autem sensum D. Thom., oportet declarare, quid sit accedere cum conscientia peccati mortalis. Aliqui enim existimant, accedere cum conscientia mortalis peccati, nihil aliud esse, quam accedere cum affectu actuali, vel virtuali ad peccatum mortale. Quæ expositio fundari potest in textu D. Thom., nam probat prædictam conclusionem hac ratione, quia non potest uniri Christo (quod fit per hoc sacramentum) qui est in affectu peccandi mortaliter; et ideo, ut dicitur in lib. de Eccles. Dogmat., si mens in actu peccandi est, gravatur magis Eucharistiae perceptione, quam purifetur. Unde concludit: Hoc sacramentum in eo, qui ipsum percipit in conscientia peccati mortalis, non operatur remissionem peccati; ergo juxta mentem D. Thom. idem sunt accedere cum conscientia, et cum affectu peccati, vel saltem unum aliud includit; alioqui non recte argumentaretur. Nihilominus dicendum est, aliud esse, accedere cum conscientia, aliud cum affectu peccati, ut recte docuit Cajet. hic, et expresse colligitur ex solutione ad 2, ubi D. Thom. dicit, posse aliquem accedere ad baptismum, habentem conscientiam peccati mortalis; et tamen non indigne accedere, nec ponere obicem; impossibile autem est, accedere cum affectu ad peccatum mortale, et non indigne accidere; immo, si quis habet conscientiam peccati mor-*

talium, non satis est, ut non habeat affectum ad tale peccatum, sed necesse est, ut accedat cum aliqua detestatione ejus, ut non ponat obicem baptismi sacramento, ut in superioribus demonstratum est contra Cajet., qui etiam hic oppositum indicat; ergo habere conscientiam peccati juxta mentem D. Thom. non est habere affectum peccati; sed est accedere cum scientia et cognitione proprii peccati mortalis prius commissi, et adhuc perseverantis, quod maculam et reatum in anima ob defectum doloris seu detestationis sufficientis ad expulsionem ejus; quo modo accedit cum conscientia peccati, etiam ille, qui accedit cum attritione cognita, quia accedit judicans se adhuc esse in peccato. Et confirmatur hæc expositio primo ex vi et proprietate ipsius nominis conscientiae, quod non affectum, sed scientiam et dictamen practicum significat. Secundo, quia hoc modo est vera et facilis differentia, quam D. Thom. ponit inter baptismum et Eucharistiam, quæ alia ratione intelligi non posset; scilicet, quod Eucharistia interdum potest hominem justificare, dummodo conscientiam et affectum peccati excludat; baptismus autem ut justificet, non necesse est, ut excludat conscientiam, sed satis est, quod affectum peccati excludat, non tantum negative, sed etiam contrarie per aliquam detestationem, ut dixi. Tertio, quia D. Thom. in prima ratione probat suam assertionem, quia non est conveniens susceptor hujus sacramenti, qui spiritualiter non vivit; non vivit autem spiritualiter, quicumque habet conscientiam peccati mortalis, quamvis non habeat affectum ejus. Tandem, id expresse exposuit D. Thom. infra, q. 80, art. 4, ad 5, ubi, ut aliquis dicatur accedere sine conscientia peccati, non solum requirit, ut accedit sine affectu, aut cum aliquali detestatione peccati, sed etiam ut accedat cum inculpabilis ignorantia sui peccati, existimans in simili, quod vere contritus accedit.

2. Neque contra hanc expositionem obstat modus loquendi D. Thom. in secunda ratione; supponit enim ex priori ratione, eum, qui ad hoc sacramentum accedit cum conscientia peccati mortalis, hoc ipso accedere cum actuali affectu peccati, quia in eo ipso, quod ita vult accedere, actualiter peccat; et ideo in praesente materia confundit illa duo, accedere cum conscientia, et cum affectu peccati. Ex hac ergo expositione sequitur, juxta mentem D. Thom., nullum, qui in peccato mortali existit, consequi illius remissionem per hoc

sacramentum, si absque illius contritione accedit, aut vera, aut saltem invincibiliter existimata. Addit vero D. Thom. in fine art. posteriore conclusionem, posse interdum per hoc sacramentum remitti peccatum mortale, si quis reverenter illud sumat in statu peccati mortalis, de quo non satis in re ipsa conteritur, quamvis, inculpabiliter tamen, existimet se esse contritum; tunc enim, inquit, consequetur per hoc sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, et remissionem peccati. Ubi non intelligendum est, contritionem intrinsece perfici per mutationem ipsius actus, quæ in eodem instanti fieri non potest, sed per infusionem habitus gratiae, vel charitatis, ut in superioribus dictum est. Hanc vero conclusionem D. Thom. non probat, quia supponit, facile posse a simili probari ex dictis in art. 4, et in hoc eodem articulo, in quo D. Thom. repetit distinctionem ibi declaratam de hoc sacramento secundum se, seu ratione rei contentæ in ipso; ratione cujus ait esse ex se sufficiens ad remittenda omnia peccata, et illa de facto remittere in voto susceptum, quæ omnia necessario intelligenda sunt juxta sensum ibi declaratum, scilicet, quod tribuantur huic sacramento per communicationem idiomatum, ratione Christi in ipso contenti. Hinc vero satis probabiliter colligitur, cum Christus secundum se sit efficax ad remittendum peccatum, etiam in hoc sacramento habere eamdem efficaciam, si ex parte suscipientis non sit impedimentum; cuiusmodi nullum est in eo, qui absque conscientia, et cum detestatione peccati, reverenter communicat.

ARTICULUS IV.

Utrum per hoc sacramentum remittantur peccata venialia (infra, quest. 87, art. 3, corp.; et 4, dist. 12, quest. 2, art. 1, quest. 1, corp., et art. 2, quest. 1, per totam).

4. *Ad quartum sic proceditur. Videtur, quod per hoc sacramentum non remittantur peccata venialia. Hoc enim sacramentum, ut August. dicit super Joan. (tract. 26, a med., tom. 9), est sacramentum charitatis. Sed venialia peccata non contrariantur charitati, ut in 2 part. habitum est 1. 2, quest. 88, art. 1 et 2. Cum ergo contrarium tollatur per suum contrarium, videtur, quod peccata venialia per hoc sacramentum non remittantur.*

2. *Præterea, si peccata venialia per hoc*

sacramentum remittuntur, qua ratione remittit unum, remittuntur et omnia. Sed non videtur, quod omnia remittantur, quia sic frequenter aliquis esset absque omni peccato veniali, contra id quod dicitur 1 Joan. 4: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. Non ergo per hoc sacramentum remittitur aliquod peccatum veniale.

3. *Præterea, contraria mutuo se expellunt. Sed peccata venialia non prohibent a perceptione hujus sacramenti; dicit enim August. super illud Joan. 6: Patres vestri mandaverunt manna in deserto, et mortui sunt (tract. 26, parum a med., tom. 9): Innocentiam, inquit, ad altare apparet; peccata, etsi sunt quotidiana, non sint mortifera. Ergo neque peccata venialia per hoc sacramentum tolluntur.*

Sed contra est, quod Innocent. III dicit (in lib. 4 de Sacro mysterio altaris, cap. 44, ante med.), quod hoc sacramentum venialia delet, et cavit mortalia.

Respondeo dicendum, quod in hoc sacramento duo possunt considerari, scilicet, ipsum sacramentum, et res sacramenti. Et ex utroque appareat, quod hoc sacramentum habet virtutem ad remissionem venialium peccatorum. Nam hoc sacramentum sumitur sub specie cibi nutrientis. Nutrimentum autem cibi est necessarium corpori ad restaurandum id, quod quotidie perdeatur per actionem caloris naturalis. Spiritualiter autem quotidie aliquid in nobis perdeatur ex calore concupiscentiae per peccata venialia, quæ diminuunt fervorem charitatis, ut in 2 part. habitum est (2. 2, quest. 24, art. 10). Et ideo competit huic sacramento, ut remittat peccata venialia. Unde et Ambros. dicit in lib. 5 de Sacrament. (cap. 4, a med., tom. 4), quod iste panis quotidianus sumitur in remedium quotidianæ infirmitatis. Res autem hujus sacramenti est charitas, non solum quantum ad habitum, sed etiam quantum ad actum, qui excitatur in hoc sacramento, per quod venialia solvuntur. Unde manifestum est, quod virtute hujus sacramenti remittuntur peccata venialia.

Ad 1 ergo dicendum, quod peccata venialia, etsi non contrariantur charitati quantum ad habitum, contrariantur tamen ei, quantum ad favorem actus, qui excitatur per hoc sacramentum, ratione cujus peccata venialia tolluntur.

Ad 2, dicendum, quod illud verbum non est intelligendum, quin aliqua hora possit homo esse absque omni reatu peccati venialis, sed

quia vitam istam Sancti non ducunt sine peccatis venialibus.

Ad 3, dicendum, quod major est virtus charitatis, cuius est hoc sacramentum, quam venialium peccatorum. Nam charitas tollit per suum actum peccata venialia, que tamen non possunt totaliter impedire actum charitatis. Et eadem ratio est de hoc sacramento.

COMMENTARIUS.

1. Affirmat D. Thom., Eucharistiam remittere venialia peccata, et assignans duplē rationem hujus veritatis, duplē modum insinuat, quo fieri potest hic effectus. Unus est, immediate conferendo ex opere operato remissionem peccati venialis, absque mutatione actualis dispositionis in homine existentis, sicut articulo praeced. dicebamus, interdum remitti peccatum mortale per hoc sacramentum. Secundus modus esse potest mediatus, nimirum, si ratione sacramenti fiat actualis immutatio in homine, qua perficiatur talis actus charitatis, quo expellantur venialia peccata. D. Thom. ergo utrumque modum docere videtur. Et primum probat in prima ratione ex ipso signo sensibili talis sacramenti, quod in cibo et potu confertur; nam proprium est cibi instaurare quod per actionem caloris deperditur; per calorem autem fomitis quodammodo imminuitur virtus charitatis, non in se ipsa, sed propter adjuncta impedimenta venialium peccatorum; haec ergo tolluntur virtute hujus spiritualis cibi et potus. Secundum autem modum probat secunda ratione, quia hoc sacramentum habet ex se vim excitandi actualem fervorem charitatis; et ideo hoc etiam modo potest tollere venialia peccata. Et juxta hanc facilis est solutio ad 1, ubi D. Thom. ait peccata venialia impedire fervorem charitatis, qui excitatur per hoc sacramentum, et ideo per illud tolluntur; haec enim verba possunt ad utrumque dictum sensum accommodari, scilicet, quod hoc sacramentum tollit peccatum veniale, excitando ferventem actum charitatis illi repugnantem; vel e contrario, quod remittit peccata venialia, ut ipsa charitas expedita sit ad ferventer operandum. Unde falso aliqui tribuunt D. Thom. quod asserat per hoc sacramentum non remitti peccatum veniale, nisi mediante actu charitatis formaliter illi repugnante; hoc enim D. Thom. nunquam dixit, neque verum est, ut in disputatione sequente ostendetur.

2. Explicatur solutio ad 2. — In solutione

ad 2 D. Thomas indicat, per hoc sacramentum non remitti aliquod peccatum veniale, quin remittantur omnia; hoc etiam in argumento sumpserat, et id tacite concedit; nam propere respondet, posse hominem aliqua hora esse sine ullo peccato veniali, quamvis non possit totam vitam sine venialibus peccatis transigere. Sed non est hoc intelligendum universaliter, sed permissive tantum; itaque potest hoc sacramentum remittere omnia venialia, et hoc intendit D. Thom. in response sua; non est tamen necesse, ut, quandocumque aliqua remittit, remittat omnia, quia potest homo obicem ponere quorundam remissioni, et non aliorum, ut latius in materia de pœnitentia dicturi sumus.

ARTICULUS V.

Utrum per hoc sacramentum tota pœna peccati remittatur (4, dist. 4, quest. 2, art. 4, quest. 2, ad 3; et dist. 11, q. 2, art. 2, q. 3).

1. *Ad quintum sic proceditur. Videtur quod per hoc sacramentum tota pœna peccati remittatur. Homo enim per hoc sacramentum suscipit in se effectum passionis Christi, ut dictum est (art. 1 et 2), sicut et per baptismum. Sed per baptismum percipit homo remissionem omnis pœnæ, virtute passionis Christi, quæ sufficienter satisfecit pro omnibus peccatis, ut ex supra dictis patet (q. 69, art. 2). Ergo videtur, quod per hoc sacramentum homini remittatur totus reatus pœnæ.*

2. *Præterea, Alexand. P. dicit (in epist. ad Omnes orthod., post med. illius) : Nihil in sacrificiis majus esse potest, quam corpus et sanguis Christi. Sed per sacrificia veteris legis homo satisfaciebat pro peccatis suis; dicitur enim Levit. 4 et 5 : Si peccaverit homo, offerat hoc, vel illud pro peccato suo, et remittetur ei. Ergo multo magis hoc sacramentum valet ad remissionem omnis pœnæ.*

3. *Præterea, constat, quod per hoc sacramentum aliquid de reatu pœne dimittitur, unde et in satisfactionem aliquibus injungitur, quod pro se missas faciant celebrari. Sed qua ratione una pars pœnæ dimittitur, eadem ratione et alia, cum virtus Christi, quæ in hoc sacramento continetur, sit infinita. Ergo videtur, quod per hoc sacramentum tota pœna tollatur.*

Sed contra est, quod secundum hoc non esset homini alia pœna injungenda, sicut nec baptizato injungitur.

Respondeo dicendum, quod hoc sacramentum

COMMENTARIUS.

simul est sacrificium et sacramentum. Sed rationem sacrificii habet, in quantum offeratur; rationem autem sacramenti, in quantum sumitur. Et ideo effectum sacramenti habet in eo, qui sumit; effectum autem sacrificii in eo, qui offerit, vel in his, pro quibus offertur. Si igitur consideratur ut sacramentum, habet effectum dupliciter. Uno modo, directe ex vi sacramenti; alio modo quasi ex quadam concomitantia, sicut et circa continentiam sacramenti dictum est (quest. 76, art. 1 et 2). Ex vi quidem sacramenti directe habet illum effectum, ad quem est institutum. Non est autem institutum ad satisfaciendum, sed ad spiritualiter nutriendum per unionem ad Christum et ad membra ejus, sicut et nutrimentum unitur nutritio. Sed quia hæc unitas fit per charitatem, ex cuius fervore aliquis consequitur remissionem non solum culpe, sed etiam pœnæ, inde est, quod ex consequenti per quamdam concomitantiam ad principalem effectum homo consequitur remissionem pœnæ, non quidem totius, sed secundum modum suæ devotionis et fervoris. In quantum vero est sacrificium habet vim satisfactivam. Sed in satisfactione magis attenditur affectus offerentis, quam quantitas oblationis. Unde Dominus dicit Luc. 21, de vidua, quæ obtulit duo æra, quod plus omnibus misit. Quamvis ergo hec oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna, tamen fit satisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, secundum quantitatem suæ devotionis, et non pro tota pœna.

Ad 1 ergo dicendum, quod sacramentum baptismi directe ordinatur ad remissionem pœnæ et culpe, non autem Eucharistia, quia baptismus datur homini, quasi commorienti Christo; Eucharistia autem, quasi nutriendo et perficiendo per Christum. Unde non est similis ratio.

Ad 2, dicendum, quod alia sacrificia et oblationes non operabantur remissionem totius pœnæ, neque quantum ad quantitatem oblati, sicut hoc sacrificium, neque quantum ad devotionem hominis, ex qua contingit, quod etiam hic non tollitur tota pœna.

Ad 3, dicendum, quod hoc, quod tollitur pars pœnæ, et non tota pœna per hoc sacramentum, non contingit ex defectu virtutis Christi, sed ex defectu devotionis humanæ.

ARTICULUS VI.

Utrum per hoc sacramentum præservetur homo a peccatis futuris (4, dist. 12, q. 2, art. 2, quest. 2, ad 4; et dist. 45, quest. 2, art. 3, q. 1, ad 3).

1. *Ad sextum sic proceditur. Videtur, quod per hoc sacramentum non præservetur homo a peccatis futuris. Multi enim digne sumentes hoc sacramentum postea in peccatum cadunt. Quod non accideret, si hoc sacramentum præ-*